

Türkiye’de Ebelik Eğitiminin Güncel Durumu Current Situation of Midwifery Education in Turkey

Tülay YILMAZ^a Hacer KARANİSOĞLU^b

ÖZET Bu derleme, Türkiye’deki ebelik eğitiminin güncel durumunu ortaya koymak amacı ile yazılmıştır. Türkiye’de lisans düzeyinde ebelik eğitimi veren 36 ebelik bölümü vardır. Yüksek Öğretim Kurulu Türkiye genelinde ebelik lisans eğitiminin, teorik ve klinik eğitimlerinin, standart olması için kriterler belirlemiştir. Fakat her bölüm bu kriterler doğrultusunda farklı müfredat uygulamaktadır. Türkiye’de 14 ebelikte yüksek lisans programı, yedi ebelikte doktora programı bulunmaktadır. Ebelik mesleğinde akademik ilerlemenin yolunun açılmış olması ebe akademisyen sayısının artmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Ebelik, lisans eğitimi, lisansüstü eğitim, müfredat, öğrenciler, öğretim

ABSTRACT This review was studied so as to put forward the current situation of midwifery education in Turkey. There are 36 midwifery divisions giving midwifery licence education in the universities in Turkey. Council of Higher Education has stated criterions to maintain the standardisation of theoretical and clinical educations of midwifery licence education in Turkey. However, every midwifery division is applying a different curriculum in the light of these criterions. There are fourteen midwifery masters degree and seven midwifery PhD degree programs in different universities in Turkey. The accomplishment of these postgraduate programs in midwifery profession will increase the number of academic staff in midwifery education.

Key Words: Midwifery, undergraduate, postgraduate, curriculum, students, teaching

Geliş Tarihi / Received: 29-05-2015 / Kabul Tarihi / Accepted: 15-01-2016

^a Sorumlu Yazar Adres/ correspondence: Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, e-mail: tulaymert@hotmail.com

^b Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Atf: Yılmaz T, Karanisoğlu H. Türkiye’de Ebelik Eğitiminin Güncel Durumu. 2016 ;3(1):73-77.

To cite this article: Yılmaz T, Karanisoğlu H. Current Situation of Midwifery Education in Turkey. HSP 2016;3(1):73-77.

GİRİŞ

Ülkemiz için ebelik en eski kadın meslekleri arasında yer almaktadır. Önceleri usta-çırak ilişkisi ile öğrenilirken, 1800’lü yıllarda formal eğitime geçilmiş, 1996 yılında ise lisans düzeyinde eğitim verilmeye başlanmıştır.¹ Üniversitelerde sağlık yüksekokulları ve fakültelere bağlı olmak üzere 2014-2015 eğitim-öğretim yılı için 36 ebelik bölümü bulunmaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı’na göre; 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için, 34 ebelik bölümünde, toplam 8.328 öğrenci eğitimlerine devam etmekte, ebelik bölümlerinin eğitim kadrolarında 56 öğretim elemanı görev yapmakta ve öğretim elemanı başına 148,7 öğrenci düşmektedir.²

T.C. Sağlık Bakanlığı (SB) verilerine göre; Türkiye’de çalışan 53.427 ebe bulunmaktadır.²

Bu ebelerin %49’unun hastanede, %25’inin aile hekimliği birimlerinde, %26’sının ise diğer kurumlarda çalıştıkları belirtilmektedir.² Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD)’nün yayınladığı “Bir bakışta sağlık raporu” na göre; 2011 yılı için Türkiye’de 100.000 kadın başına düşen ebe sayısı 140,1’dir.³ Bu rapora göre Türkiye 32 ülke arasında, İzlanda (175,1) ve İsveç (148,5)’ten sonra, 100.000 kişi başına düşen ebe sayısı açısından en yüksek orana sahip ülkeler arasında üçüncü sıradadır.³ Bu derleme, Türkiye’deki lisans ve lisansüstü ebelik eğitiminin güncel durumunu ortaya koymak amacı ile yazılmıştır.

TÜRKİYE'DE EBELİK EĞİTİMİ

Türkiyede ebelik eğitimi lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere üç düzeyde verilmektedir.

Türkiye'de Ebelikte Lisans Eğitimi

Türkiye'de 18 Ocak 2014 yılında çıkan kanun ile ebelikte lisans eğitimi ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede lisans düzeyinde ebelik eğitimi almak isteyen kişilerin, 12 yıllık temel eğitimin ardından üniversite giriş sınavında fakültelerin veya yüksekokulların ebelik bölümüne girebilecek yeterli puanı almış olması gerekmektedir. Daha sonra ebelik bölümüne yerleştirilenler dört yıllık lisans eğitimlerini tamamlayabilirler.⁴

Türkiye'de üniversitelerin ebelik ile ilgili lisans eğitimi veren fakülte ve yüksekokullarından mezun olan ve diplomaları T.C. SB tarafından tescil edilenler ile öğrenimlerini yurt dışında ebelik ile ilgili bir okulda tamamlayarak denklikleri onaylanan ve diplomaları SB'nce tescil edilenlere ebe ünvanı verilmektedir.⁵

Dünya genelinde meydana gelen gelişmeler yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmış ve bu durum ebelik eğitimini de etkilemiştir. Bu gelişmelerden biri, Avrupa Birliği (AB)'nin 30 Eylül 2005 tarihinde, aralarında ebelerin de bulunduğu 7 mesleğin "Mesleki Niteliklerin Karşılıklı Tanınması"nın sağlanmasına yönelik yayınlanan 2005/36/EC sayılı direktifidir. Bu direktif doğrultusunda Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ebelik eğitimi müfredatı içeriğinde yer alması gereken teorik dersleri (Tablo 1) ve öğrencilerin yapması gereken pratik uygulamaları (Tablo 2) belirlemiştir.^{4,6} Ebelik bölümündeki lisans öğrencilerine YÖK tarafından belirlenen müfredat doğrultusunda temel bilimler, gebelik, doğum ve yenidoğan ile ilgili dersler verilmektedir. Ayrıca hem sahada hem de hastanelerin kadın doğum ile ilgili servis, poliklinik ve doğumhanelerinde pratik uygulamalarını tamamlamaları sağlanmaktadır.^{6,7} Bunlara ek olarak öğrenciler eğitimleri sırasında bazı ek derslerle desteklenmektedirler.^{6,7}

Diğer bir gelişme ise, 1998 yılında Avrupa ülkelerinin ortak bir yükseköğretim alanı yaratma amacıyla başlattıkları ve Türkiye'nin de içinde olduğu Bologna Süreci'dir. Bologna Süreci üye olan ülkeler arasında kolay anlaşılır ve birbiriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve dereceleri oluşturmak, yükseköğretimde lisans, yüksek lisans ve

doktora olmak üzere üç aşamalı sisteme geçmek, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)'ni uygulamak, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak, yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını uygulamak ve yaygınlaştırmak ve yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek amacı gütmektedir.⁸ Bologna süreci kapsamında lisans öğrencilerinin, bu dört yıllık süreçte, AKTS'ye göre 240 puanı tamamlamaları gerekmektedir.⁸ International Confederation of Midwives (ICM) tarafından da temel ebelik eğitim ve uygulamalarını içeren, gebelik öncesi dönemden başlayarak doğum sonrası dönem dahil kadın ve yenidoğan sağlığına yönelik konularda, ana yeterlilikler ortaya konmuştur.⁹

Tablo 1. Ebelik Eğitim Müfredatında Bulunması Gereken Teorik Konular

Teorik ve Teknik Eğitime İlişkin Genel Konular	Ebelik Faaliyetlerine İlişkin Özel Konular
-Temel Anatomi ve Fizyoloji -Temel Patoloji -Temel Bakteriyoloji, Viroloji ve Parazitoloji -Temel Biyofizik, Biyokimya ve Radyoloji -Yenidoğan bebek ağırlıklı Pediatri -Hijyen, Sağlık Eğitimi, Koruyucu Tıp ve Hastalıkta Erken Tanı -Kadın, yenidoğan ve bebek ağırlıklı Beslenme ve Diyetetik -Temel Sosyoloji ve Sosyo-medikal konular -Temel Farmakoloji -Psikoloji -Öğretim İlkeleri ve Yöntemleri -Sağlık ve Sosyal Mevzuatı ve Sağlık Organizasyonu -Meslek etiği ve mevzuatı -Cinsel eğitim ve aile planlaması -Anne ve bebeğin yasal korunması	-Anatomi ve Fizyoloji -Embriyoloji ve fetüsün gelişimi -Hamilelik, Doğum ve Lohusalık -Jinekolojik ve Obstetrik Patoloji -Psikolojik konular dahil doğum ve ebeveynlik için hazırlık -Doğuma hazırlık (doğumda teknik ekipman bilgisi ve kullanımı dahil) -Analjezi, Anestezi ve yeniden canlandırma -Yenidoğan bebek Fizyolojisi ve Patolojisi -Yenidoğan bebek bakımı ve izlemi -Psikolojik ve Sosyal faktörler

Türkiye'de Ebelikte Lisansüstü Eğitim

Türkiye'de ebelik bölümü lisans mezunlarını kabul eden, ebelik ya da farklı ana bilim dallarında, yüksek lisans ve doktora

programları bulunmaktadır. Lisans mezunu ebelerin bu programlara başvuruları sırasında; Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı (ALES), yabancı dil, mezuniyet derecesi ve mülakat sonucuna göre aldığı puanlardan YÖK'ün belirlediği ve üniversitenin kendi kararına bıraktığı şekilde yüzdeler alınarak toplam bir puan oluşmaktadır. O dönem için alınabilecek yüksek lisans veya doktora öğrencisi kontenjanına göre taban puanı aşan öğrenciler arasından yüksek puanlı olanlar sıralanarak kontenjan dahilinde programa kabul edilmektedirler.¹⁰

Tablo 2. Ebelik Eğitiminde Öğrencilerin Yapması Gereken Pratik Uygulamalar

- En az 100 doğum öncesi muayeneyi de içerecek şekilde gebe kadınlara danışmanlık yapması,
- En az 40 gebe kadının gebelik takibini ve bakımını yapması,
- En az 40 doğumu kendisinin yapması (Doğum yapan kadın sayısı eksikliği nedeniyle bu sayıya ulaşamıyorsa, bu sayı öğrencinin 20 tane daha doğuma yardım etmesi koşulu ile 30'a indirilebilir.),
- Makat doğuma aktif olarak katılması (Makat doğum mümkün olmadığı takdirde simülasyon yapılarak çalışılmalıdır.),
- Epizyotomi uygulaması ve dikiş ile başlaması (Bu, teorik bilgi verme ve klinik pratiği içerir. Dikiş pratiği, epizyotomi sonrası veya basit perianal yırtılmalara dikiş atılmasını içerir. Gerekirse bu durum simülasyon şeklinde yapılabilir.),
- Gebelik, doğum ya da doğum sonrası dönemde risk altında olan 40 kadını izlemesi ve bakım yapması,
- En az 100 lohusayı ve sağlıklı yeni doğan bebeği izlemesi ve bakımını yapması (muayene dahil),
- Özel bakım gerektiren, prematüre, postmatüre, düşük doğum ağırlıklı veya hasta bebekler dahil olmak üzere; yeni doğan bebek gözlemine ve bakımını yapması,
- Jinekolojik ve obstetrik patolojisi olan kadınların bakımını yapması,
- Tıbbi ve cerrahi bakımın içinde yer alması (Bu, teorik eğitim ve klinik uygulamayı içermelidir.) gerekmektedir.

Ebelikte yüksek lisans programları

Yüksek lisans programlarının amacı; lisans mezunlarının ileri düzeyde bilgi sahibi olmalarını sağlamak, bilgilerini güncellemek, meslek sorunlarına ilişkin çözüm yolları oluşturmalarını sağlamak, bilimsel araştırmalar yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneği kazanmasını sağlamak, kanıta dayalı uygulamaları yaşama geçirmek ve geleceğin öğretim üyelerinin ve araştırmacıların yetişmesini sağlamaktadır.¹⁰

Yüksek lisans programı lisans sonrası iki yıllık bir eğitimdir. Ayrıca eğitimleri en az 21 kredi, 7 adet ders, bir seminer dersi ve tez çalışmasını içermelidir.¹⁰ Bolonya süreci kapsamında Türkiye Temel Yeterlilikler Çerçevesi'nde yüksek lisans öğrencilerinin eğitimleri süresince toplam 90-120 AKTS'yi tamamlamaları gerekmektedir.^{8,11}

Ebelikte yüksek lisans eğitimi 2000 yılında başlamıştır.¹² Üniversitelerde yüksek lisans programına alınacak öğrenci sayıları ve kriterler önceden ilan edilir. Şu anda Türkiye'de lisans mezunu ebelerin yüksek lisansını ebelik programında tamamlayabilecekleri 14 üniversite bulunmaktadır (Tablo 3).¹³⁻²⁶ Ayrıca lisans mezunu ebeler ebelik bölümü dışında farklı alanlarda da yüksek lisans yapabilmektedirler. Yücel ve arkadaşları¹ 2007-2008 yıllarında ebelerin lisansüstü eğitimleri ile ilgili yaptıkları çalışmada ebelerin, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği (%35,7), Ebelik (%34,5), Halk Sağlığı Hemşireliği (%14,3) ve diğer (%15,5) bölümlerde eğitimlerine devam ettiklerini saptamışlardır.¹

Tablo 3. Ebelikte Yüksek Lisans Programı Olan Üniversiteler

- Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın¹³
- Atatürk Üniversitesi, Erzurum¹⁴
- Celal Bayar Üniversitesi, Manisa¹⁵
- Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas¹⁶
- Ege Üniversitesi, İzmir¹⁷
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir¹⁸
- İnönü Üniversitesi, Malatya¹⁹
- İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul²⁰
- İstanbul Üniversitesi, İstanbul²¹
- Karabük Üniversitesi, Karabük²²
- Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli²³
- Çukurova Üniversitesi, Adana²⁴
- Kafkas Üniversitesi, Kars²⁵
- İstanbul Medipol Üniversitesi²⁶

Ebelikte doktora programları

Doktora programlarının amacı; kişilerin bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş bir bakış açısı ile irdeleme, yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır.¹⁰ Doktora programı yüksek lisans sonrası dört yıllık bir eğitimidir. Bu eğitim süreci en az 21 krediyi tamamlayabileceği, 7 adet dersi, yeterlilik sınavını, tez önerisini ve tez çalışmasını içermektedir.¹⁰ Bolonya süreci kapsamında Türkiye Temel Yeterlilikler Çerçevesi'nde doktora öğrencilerinin 180-240 AKTS'yi tamamlamaları gerekmektedir.^{8,11}

Ebelikte doktora programı 2013 yılında başlamıştır. Bu durum ebelikte akademik kadronun güçlendirilmesine yönelik olumlu bir gelişmedir. Ülkemizde yedi üniversitede ebelikte doktora programı bulunmaktadır (Tablo 4).^{13,14,15,18,21,25,27} Daha önceki yıllarda ebelikte doktora programı olmadığı için ebelerin doktora eğitimlerini, Yücel ve ark. (2013)'larının yaptıkları araştırmaya göre, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği (%53,8), Tıp Fakültesi Halk Sağlığı (%23,1), Halk Sağlığı Hemşireliği (%15,4) ve diğer (%7,7) bölümlerde yaptıkları belirlenmiştir.¹

Tablo 4. Ebelikte Doktora Programları

1. Ege Üniversitesi, İzmir²⁷
2. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir¹⁸
3. İstanbul Üniversitesi, İstanbul²¹
4. Atatürk Üniversitesi, Erzurum¹⁴
5. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa¹⁵
6. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın¹³
7. Kafkas Üniversitesi, Kars²⁵

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de ebelik eğitiminin lisans düzeyinde verilmektedir ve buna devam edilmesi gerekmektedir. Son yıllarda yaşanan olumlu gelişmelere rağmen eğitim hala istendik düzeye ulaşmamıştır. Ülke genelinde standart bir ebelik eğitimi müfredatı bulunmamaktadır. Oluşturulacak standart müfredat programı; ebe ünvanı almış olanların görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirebileceği, ICM'in çizdiği çerçevede, Bolonyo Süreci'nde yer alan amaçlar ve hedefler kapsamında, AB kriterleri doğrultusunda ve YÖK'ün belirlediği kriterlerin gerçekleştirilebileceği bir içeriği kapsamalıdır. Ebe akademisyen sayısının artması için yüksek

lisans ve doktora programlarının artarak devam etmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Yücel, U., Ekşioğlu, A., Demirelöz, M., Baykal Akmeşe, Z., Çakır Koçak, Y. ve Soğukpınar, N. (2013). Profile analysis of post graduate education of midwifery in Turkey [Türkiye'de ebelik lisansüstü eğitim profilinin incelenmesi]. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1342-1354.
2. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013, Sentez Matbaacılık ve Yayıncılık, Ankara, 2014. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: http://ekutuphane.sagem.gov.tr/kitaplar/t.c._saglik_bakanligi_saglik_istatistikleri_yilligi_2013.pdf
3. OECD (2013), Health at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: http://dx.doi.org/10.1787/health_glance-2013-en
4. Resmi Gazete Tarihi: 02.02.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26775. Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BI sfYRx/10279/18093
5. Resmi Gazete Tarihi: 18.01.2014 Resmi Gazete Sayısı: 28886. Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140118-1.htm>
6. Yazıcı, S. "Midwifery Students' Demographic Characteristics And The Effect Of Clinical Education On Preparation For Professional Life In Turkey", *Nurse Education in Practice*, Nov;10(6), p: 367-73, (2010)
7. Yazıcı, S. "Ebelik Mesleğini Nasıl Yok Ediyoruz?", *Sağlıkta Düşünce Dergisi*. Sayı 12, s: 12- 15, (2009)

8. Turan A, Kaplan M, Barlak D, Laçın E, Akın P, Unvan C, Sağlam E ve Aslan S. (2010). Yüksek Öğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları. Editör (Armağan Erdoğan). Yüksek Öğretim Kurulu, Görsel Tanıtım, Ankara. (Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2015) Erişim Adresi: https://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf/f3ec7784-e89d-4ee0-ad39-9f74532cd1dc
9. International Confederation of Midwives (ICM), (Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2015) Erişim Adresi: <http://www.internationalmidwives.org/knowledge-area/icm-publications/icm-core-documents.html>
10. Resmi Gazete Tarihi: 01.07.1996 Resmi Gazete Sayısı: 22683. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17377
11. Türkiye Yüksek Öğretim Yeterlilikler Çerçevesi, (Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2015) Erişim Adresi: <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=36>
12. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Yüksek Lisans Programı <http://oibs.mersin.edu.tr/bologna/?id=/programme&degree=11&program=662>
13. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://ilan.memurlar.net/common/job/advert/documents/31114/saglik.pdf>
14. Atatürk Üniversitesi, Erzurum. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.atauni.edu.tr/#!sayfa=saglik-bilimleri-enstitusu-anabilim-dallari>
15. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://saglikbe.cbu.edu.tr/akademik/anabilim-dallari.1729.tr.html>
16. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.cumhuriyet.edu.tr/bolum.php?cubid=z8Tg4tTp19Toyemyopqcx9v1OuHZ3Nlnpoc=&Dil=&bolumkodu=410200253>
17. Ege Üniversitesi, İzmir. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://sbe.ege.edu.tr/lisansustu-programlarimiz/>
18. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://sbe.ogu.edu.tr/icerik.aspx?ID=4>
19. İnönü Üniversitesi, Malatya. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://ilan.memurlar.net/common/job/advert/documents/29050/malatya2014-2015-saglik-bilimleri.pdf>
20. İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.istanbulbilim.edu.tr/saglik-bilimleri-enstitusu.php?sc=d&W=1280>
21. İstanbul Üniversitesi, İstanbul. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://saglikbilimleri.istanbul.edu.tr/saglik-bilimleri-yukse-lisans/>
22. Karabük Üniversitesi, Karabük. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://sabien.karabuk.edu.tr/>
23. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://sagbil.kocaeli.edu.tr/?p=programs>
24. Çukurova Üniversitesi, Adana. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.cu.edu.tr/tr/detay.aspx?pageId=813>
25. Kafkas Üniversitesi, Kars. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.kafkas.edu.tr/kau/TR/duyuru/universitemiz-Saglik-Bilimleri-Enstitusu-Bunyesinde-Ebelik-Bolumu-Yukse-Lisans-ve-Doktora-Programlarinin-Acilmasina-Yonelik-Basvuru-YoK-Tarafindan-Onaylanmistir>
26. İstanbul Medipol Üniversitesi, (Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2015) Erişim Adresi: <http://www.medipol.edu.tr/Sayfa/8001/Yukse-Lisans-Programi/Ebelik.aspx>
27. Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2015) Erişim adresi: <http://www.iasyo.ege.edu.tr/detay.php?SayfaID=51&action=haber>